

ارزیابی و نقد کتاب پژوهش نگاری دانشگاهی: منبعی جامع برای نگارش پژوهش و انتشار آن

ویدا رحیمی نژاد^۱

چکیده

کتاب پژوهش نگاری دانشگاهی: منبعی جامع برای نگارش پژوهش و انتشار آن توسط انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی در سال ۱۴۰۰ به چاپ رسیده است. مخاطبان این کتاب دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های مختلف که بایستی به زبان انگلیسی پایان نامه، رساله یا مقاله خود را می‌نویسند، می‌باشند. هدف مقاله حاضر ارزیابی کیفیت این کتاب بر اساس معیارهای ارزشیابی کتاب‌های دانشگاهی منصوریان (۱۳۹۲) بوده است. در این ارزیابی از روش تحلیل انتقادی استفاده شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که مؤلفان تلاش کرده‌اند تا حد زیادی به معیارهای «تخصص گرایی و هدفمندی»، «جامعیت و روزآمدی»، «نگارش و پاکیزگی»، «انسجام و یکدستی» و «ماهیت تعاملی» توجه داشته باشند، اما نقاط ضعف‌های قابل توجهی در ارزیابی معیارهای «توان نظری و دلالت‌های کاربردی»، «توان استنادی»، «رشته تحصیلی و کارنامه عملی نویسندگان» و «ویژگی‌های فیزیکی» کتاب مورد نقد مشاهده گردید. با توجه به یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که نویسندگان نتوانسته‌اند کلیه اصول ده گانه منصوریان را در کتاب به صورت کامل رعایت کنند و بخش‌های مهمی از این کتاب نیازمند بازنگری است.

کلیدواژه‌ها: کتاب پژوهش نگاری دانشگاهی، منبعی، نقد کتاب، نگارش دانشگاهی، پایان نامه و مقاله

۱. دانشیار، گروه پژوهشی علوم انسانی، پژوهشکده مطالعات برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، تهران، ایران. رایانامه: vrahiminejad@yahoo.com

Evaluation and Critique of the University Textbook "ResearchCrafter: A Comprehensive Research Book for Research Writing and Publication"

Vida Rahiminezhad¹

Abstract

The book "Academic ResearchCrafter: A Comprehensive Resource Book for Research Writing and Publication" was published by Allameh Tabataba'i University Press in 2021. The authors of this book are Mirsaeed Mousavi Razavi, Ehsan Taebi, and Amin Taebi, and its audience consists of Master's and Ph.D. students from various fields who need to write their theses, dissertations, or articles in English. The present article aims to evaluate the quality of this book based on Mansourian's (2013) criteria for evaluating academic books. A critical analysis method was used in this evaluation. The findings indicate that the authors have made considerable efforts to address criteria such as "specialization and purposefulness," "comprehensiveness and up-to-dateness," "writing and cleanliness," "coherence and uniformity," and "interactive nature." However, significant shortcomings were observed in evaluating the criteria of "theoretical capability and practical implications," "citation capability," "authors' academic field and practical track record," and "physical characteristics" of the book. Based on the findings, it can be concluded that the authors have not fully adhered to all ten criteria of Mansourian in the book, therefore this book needs to be revised, carefully.

Keywords: Book critique, English language, academic writing, thesis, article

1. Associate Professor, Research Group of Humanities, Research Institute for Curriculum Studies and Educational Innovations, Institute for Educational Studies, Research and Planning Organization of Education, Tehran, Iran. Email: vrahiminejad@yahoo.com.

مقدمه

عنوان کتاب مورد نقد پژوهش‌نگاری دانشگاهی: منبعی جامع برای نگارش پژوهش و انتشار آن^۱ است. این کتاب به زبان انگلیسی نوشته شده و یک کتاب کمک‌آموزشی برای دانشجویان در مقاطع تحصیلات تکمیلی و پژوهشگرانی است که از زبان انگلیسی در تدوین پژوهش یا مقاله‌های خود در حوزه‌های مختلف علمی جهت نشر یافته‌های خود استفاده می‌کنند. از این کتاب می‌توان در آموزش واحدهای درسی «مقاله‌نویسی انگلیسی»، «روش تحقیق» و «درس سمینار» به زبان انگلیسی بهره برد. در این کتاب، مراحل مختلف نگارش مقاله، پایان‌نامه، رساله و گزارش پژوهشی به اختصار آموزش داده شد و همچنین اصطلاحات، عبارات، جملات و پیش‌ساخت‌های پرسامد و پرکاربرد در پژوهش‌ها در اختیار دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری قرار داده شده است. مؤلفان معتقدند که «پژوهش‌نگاری» به مرحله نگارش یک گزارش پژوهشی اطلاق می‌شود. تهیه یک گزارش پژوهشی ساختارمند به زبان معیار علم، بایستی پیرو مبانی و گونه‌زبانی ویژه‌ای باشد؛ به همین دلیل کتاب پژوهش‌نگاری دانشگاهی به اصول جامع پژوهش‌نگاری انگلیسی در سیر مراحل از انتخاب موضوع تا انتشار پرداخته است و حاوی اصطلاحات، عبارات و جملات مرتبط به هر بخش است. این کتاب اساتید، دانشجویان و پژوهشگران را در رشته‌های گوناگون علوم انسانی و اجتماعی یاری کرده تا بتوانند یافته‌های پژوهشی خود را به زبان انگلیسی در عرصه‌های بین‌المللی ارائه و منتشر کنند.

کتاب درسی منبع اصلی واحد درسی است و آن‌طور که طباطبایی و همکارانش (۱۴۰۱) اظهار کرده‌اند «نقش کتاب درسی فراهم کردن امکانات و شرایط مناسب را برای ایجاد تغییرات مورد نیاز مطلوب در رفتار فراگیران را از طریق فرایند یاددهی و یادگیری است». در واقع کتاب درسی شامل محتوای اصلی، نظریه‌ها و اصول موضوعات موردنظر است. کتاب درسی یک منبع اصلی برای یادگیری ساختارمند است که از یک برنامه درسی تنظیم‌شده مصوب توسط مؤسسات آموزشی پیروی می‌کند. اما کتاب کمک‌آموزشی یک منبع مجزا و مکمل است که به فهم مطالب کتاب درسی اصلی کمک می‌کند. در کتاب کمک‌آموزشی با توضیحاتی به همراه مثال‌ها و تمرین‌های مختلف با ذکر جزئیات بیشتر روبرو می‌شویم که منجر به فهم عمیق‌تر مفاهیم کتاب اصلی می‌گردد. مؤلفان کتاب پژوهش‌نگاری دانشگاهی اظهار کرده‌اند که این کتاب، یک کتاب

1. Academic Research Crafter: A Comprehensive Resource Book for Research Writing and Publication

کمک آموزشی است، اما از آنجا که این محتوای کمک آموزشی در قالب یک کتاب دانشگاهی ارائه شده است بایستی از معیارهای کتاب‌های درسی تبعیت کند؛ در این راستا، هدف این مقاله ارزیابی و نقد محتوای کتاب پژوهش نگاری دانشگاهی است تا مؤلفان را در اصلاح نقاط ضعف و افزایش نقاط قوت کتاب یاری کند. در همین راستا این مقاله به دنبال پاسخ به این سؤال است که نقاط قوت و ضعف کتاب مورد نقد بر اساس معیارهای ارزشیابی منصوریان (۱۳۹۲) کدام است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

کتاب درسی مهم‌ترین و اصلی‌ترین ماده آموزشی مورد استفاده در مراکز آموزشی است (ماکوندان^۱، لی^۲، ۲۰۱۳؛ سیکوروا^۳، ۲۰۱۱؛ چارالامبوس^۴، ۲۰۱۱؛ محمود، اقبال و سعید^۵، ۲۰۰۹). یافته‌های پژوهش‌ها نشان می‌دهد که کتاب متداول‌ترین وسیله مورد استفاده در کلاس‌های درس بوده و بیش از ۷۵٪ از زمان شاگردان به مطالعه و بررسی آن‌ها می‌گذرد (فتحی و اجارگاه و آقازاده، ۱۳۸۵). پاردو^۶ (۲۰۰۷) و لامبرت^۷ (۱۹۷۶) معتقد هستند که محتوای کمک آموزشی منابع اضافی است که برای حمایت و افزایش فرایندهای یادگیری شاگردان طراحی شده است. این محتوای کمک آموزشی می‌تواند در شکل‌های مختلفی مانند کتاب‌های درسی، منابع آموزشی آزاد^۸، ویدئوها، یادداشت‌های درس، کاربرگ‌ها^۹ و موارد دیگر ارائه گردد. این منابع بایستی متناسب با نیازهای آموزشی متنوع دانشجویان بوده و با فناوری‌های در حال تغییر سازگار باشند. پاردو (۲۰۰۷) در تلاش است تا این نکته را روشن کند که محتواهای برنامه درسی از عناصر اصلی در برنامه‌ریزی آموزشی بوده و ابزاری برای تسهیل فرایند یادگیری در کلاس‌های درس هستند. کتاب درسی جایگاه مهمی در آموزش داشته و به نحوی «خودکفا» هستند، اما محتوای کمک آموزشی نقش حمایت‌کننده و مکملی را ایفا می‌کنند. ملکی (۱۳۸۹) اظهار می‌کند که کتاب کمک آموزشی می‌تواند یک بخش خیلی مهم در خصوص محتوای درسی یا سرفصل درسی باشد یا اینکه دارای یک مطلب اضافه برای پشتیبانی از کتاب درسی

1. Mukundan
2. Charalambous
3. Sikorova
4. Lee
5. Mahmood, Iqbal, & Saeed
6. Pardo
7. Lambert
8. Open educational resources
9. worksheet

اصلی باشد.^۱ او معتقد است که کتاب‌های درسی: کتاب‌هایی هستند که به منظور ایجاد انگیزه، توسعه یادگیری، پرورش مهارت‌های ذهنی و عملی و نیز رشد روابط اجتماعی، بر مبنای برنامه درسی و با تکیه بر کتاب‌های درسی تألیف می‌شوند. پارادو (۲۰۰۷) به کتاب‌های کمک آموزشی برای پاسخ به نیازهای مدرن دانش آموزان در امر آموزش اهمیت داده و معتقد است که منابع نوآورانه مبتنی بر فناوری به همراه مواد چاپی منجر به غنی‌تر شدن تجربه یادگیری یادگیرندگان می‌شود و آن طور که مشخص است محتواهای کمک آموزشی پاسخگوی نیازهای مختلف یادگیرندگان در برنامه‌های آموزشی می‌باشند.

معرفی اثر

کتاب مورد نقد تحت عنوان «پژوهش نگاری دانشگاهی» توسط میر سعید رضوی، احسان طائبی و ایمان طائبی در سال ۱۴۰۰ به زبان انگلیسی به نگارش درآمده است. این کتاب دارای ۳۴۰ صفحه است و توسط انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی به چاپ رسیده است. در ابتدای کتاب بعد از صفحه «تقدیم» به ترتیب به بخش‌هایی مانند «فهرست مطالب»، «فهرست تصاویر»، «فهرست جداول»، «فهرست یادداشت‌ها»، «فهرست هم‌نشینی‌ها»، «پیشگفتار»، «سپاسگزاری» و یک بخش تحت عنوان «درباره پژوهش نگاری»^۲ برمی‌خوریم، در ادامه شش «بخش»^۳ مجزا به شرح جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۱... تعداد بخش‌ها و عناوین آن‌ها

شماره بخش	عنوان هر بخش
یک	مقدمه ^۴
دو	صفحات ابتدایی ^۵
سه	دست‌نوشته ^۶
چهار	صفحات پایانی ^۷
پنج	ارائه ^۸
شش	پیوست ^۱

1. Vocabulary.com. (n.d.). Supplementary. In Vocabulary.com Dictionary. Retrieved November 02, 2024, from <https://www.vocabulary.com/dictionary/supplementary>.

2. About Research Crafter

3. section

4. Preamble

5. Front Matter

6. Manuscript

7. Back Matter

8. Presentation

با توجه به جدول ۱ مشخص گردید که عناوین شش بخش مختلف به ترتیب «مقدمه»، «صفحات ابتدایی»، «دست نوشته»، «صفحات پایانی»، «ارائه» و «پیوست» است. فصل‌های کتاب در بخش سوم به شرح جدول زیر جای داده شده است:

جدول ۲... فصول موجود در بخش سوم

شماره فصل	عنوان هر فصل
صفر	چکیده
یک	مقدمه
دو	مرور ادبیات
سه	روش (روش‌شناسی)
چهار	یافته‌ها و بحث
پنج	نتیجه‌گیری

مشاهده جدول شماره ۲ مشخص می‌کند که کتاب مورد نقد دارای شش فصل «صفر» تا «پنج» می‌باشد که مطابق با بخش‌های مختلف مشترک در پژوهش، پایان‌نامه، رساله یا یک مقاله است، از فصل «صفر» تا فصل «پنج» به ترتیب به بخش‌های «چکیده»، «مقدمه»، «مرور ادبیات»، «روش (روش‌شناسی)»، «یافته‌ها و بحث» و «درنهایت «نتیجه‌گیری» پرداخته شده است. هر بخش خود به دو قسمت «مقدمه» و «بانک عبارت» تقسیم شده است. در مقدمه تعاریف مرتبط با ماهیت بخش مورد نظر داده شده است. در انتهای کتاب بعد از فصل پنج به دو بخش «منابع» و «نمایه» نیز برمی‌خوریم.

روش پژوهش

پژوهش حاضر بر آن است که از طریق روش «تحلیل انتقادی» کتاب «پژوهش نگاری دانشگاهی» را بررسی کند. فرآیند «تحلیل انتقادی» به ترتیب شامل پنج گام درک مطلب، مقایسه، تحلیل، ارزشیابی و دسته‌بندی مفهومی است (آصف‌زاده، ۱۳۸۷). در این بررسی انتقادی از شاخص‌های ده‌گانه منصوریان (۱۳۹۲) که شامل «تخصص‌گرایی و هدفمندی موضوعی»، «توان نظری و دلالت‌های کاربردی»، «توان استنادی و ماهیت میان‌رشته‌ای»، «جامعیت و روزآمدی»، «صلاحیت و کارنامه پدیدآورندگان»، «پاکیزگی نگارشی و ادبی»،

«انسجام محتوایی و ساختاری»، «همخوانی با نظریه‌های یادگیری»، «ماهیت تعاملی و توان انگیزی» و «ویژگی‌های فیزیکی و ظاهری» بهره برده شده است.

یافته‌های پژوهش

در ارزیابی کتاب «پژوهش‌نگاری دانشگاهی» با توجه به شاخص‌های منصوریان (۱۳۹۲) یافته‌های به شرح زیر حاصل گردید:

تخصص‌گرایی و هدفمندی موضوعی

منصوریان (۱۳۹۲) معتقد است که منظور از تخصصی‌گرایی آن است که یک اثر «در یک حوزه موضوعی مشخص دارای درجه‌ای از بنیان علمی و سرشت پژوهشی است و منظور از هدفمندی موضوعی آن است که یک کتاب دانشگاهی هدفی صریح و روشن را دنبال کند». کتاب مورد نقد، یک کتاب تخصصی به شمار می‌رود. مؤلفان دامنه موضوعی کتاب را ارائه انواع جملات، عبارات و اصطلاحات علمی در هنگام تدوین بخش‌های مختلف پایانامه و رساله ذکر کرده‌اند به نحوی که دانشجویان و پژوهشگران در هنگام تدوین آن بهترین عبارت و جمله ارائه شده در هر بخش را انتخاب کنند. در همین راستا مؤلفان به این دامنه موضوعی تا انتهای کتاب وفادار مانده‌اند. شواهد موجود در جداول ۱ و ۲ تایید کننده این امر است. وجه تمایز کتاب پژوهش‌نگاری دانشگاهی با سایر کتاب‌های روش تحقیق ارائه انواع جملات، عبارات و اصطلاحات علمی متناسب با بخش‌های مختلف پایانامه یا رساله به زبان انگلیسی است. در سایر کتاب‌های روش تحقیق بخش‌های مختلف یک پایانامه تعریف می‌شود و دیگر به ارائه عبارات و اصطلاحات مناسب متن علمی در هر بخش نمی‌شود، اما در کتاب مورد نقد نه تنها بخش‌های مختلف یک پایانامه یا رساله به اختصار تعریف شده است، بلکه انواع عبارات و اصطلاحات علمی ممکن جهت نگارش یک گزارش علمی مناسب و موثر ارائه شده است. تعاریف ارائه شده در خصوص بخش‌های مختلف یک گزارش پژوهشی و همچنین جملات و عبارات علمی ارائه شده مرتبط با هر بخش در نگارش علمی سایر رشته‌ها نیز قابلیت استفاده را دارند. این عبارات و جملات منبع ارزشمندی برای تقویت مهارت‌های نگارش علمی بوده و نویسندگان با هر پیش‌زمینه علمی می‌توانند از آن استفاده کنند. این عبارات و جملات بر گرفته از متن‌های واقعی هستند که امکان پیشرفت در نگارش معتبر و سبک‌های علمی را برای نویسندگان

فراهم می‌کنند. دیگر آنکه شواهد موجود در کتاب مورد نقد، نشانگر آن است که کتاب تعلق خود به مباحث روش تحقیق را از ابتدا تا انتهای کتاب رعایت کرده است، اما محتوای این کتاب قابلیت استفاده در حوزه‌های مختلف علمی اعم از علوم انسانی و علوم پایه که به زبان انگلیسی تدوین می‌شود را دارد. همچنین در بررسی‌ها مشخص گردید که محتوای کتاب همخوانی کاملی با موضوع مورد بحث که «روش تحقیق» است را داشته و مؤلفان توانسته‌اند کلیه اصطلاحات و عبارات مورد نیاز بخش‌های مختلف یک مقاله یا پایان‌نامه را ارائه دهند. یکی از مشکلات دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری استفاده از عبارات و اصطلاحات مناسب در تدوین یک مقاله یا پایان‌نامه است. این کتاب به خوبی به انواع عبارات و اصطلاحات مورد نیاز دانشجویان و محققان پرداخته و توانسته است که تا حد زیادی نیاز مخاطبان را برطرف کند. در توضیح این مورد بایستی این نکته را یادآور شد که یکی از اهداف نویسندگان مراجعه خوانندگان به بخش‌های مختلف مورد نیاز و درک مطلب بدون نیاز به مطالعه بخش‌ها یا فصل‌های بعد و قبل آن است. اما تحقق این هدف با توجه به استفاده زیاد از علائم و نمادهای مختلف در طول کتاب ممکن نشده است، چراکه کلیه علائم و نمادها در ابتدای کتاب ارائه و تعریف شده‌اند و دانشجویان چاره‌ای جز مراجعه مکرر به ابتدای کتاب جهت درک این علائم و نمادها را ندارند.

در ارزیابی یک کتاب درسی به نقش نظریه‌های یادگیری در تدوین کتب درسی دانشگاهی نباید بی‌توجه بود. در این مقاله «نظریه یادگیری اکتشافی» جروم برونر مورد توجه قرار گرفته است. براساس این نظریه دانشجویان باید از طریق حل مسئله به کشف روابط بین پدیده‌ها رسیده و راه حل مسئله را خود کشف نمایند. در واقع این نظریه به نقش فعال دانشجو و درگیر کردن او در امر یادگیری اشاره دارد (سیف، ۱۳۹۳). بررسی‌ها نشان داد که محتوای کتاب حاضر مستقیماً بدون آنکه تلاشی از دانشجویان جهت کشف مطالب و روابط بین آن‌ها روی دهد، در اختیار آن‌ها قرار گرفته است، نمونه زیر تایید کننده این مورد است:

“An abstract is a complete but concise description of your work to capture the interest of potential readers and help them understand the “big picture” of your piece of research in a short read.” (p.63)

اما این نکته را باید یادآور شد که در انتهای هر قسمت صفحاتی تحت عنوان “Progress check” تدوین شده است و از دانشجویان خواسته با توجه به نکات آموزش

داده شده، تمریناتی را انجام دهند. این تمرینات دانشجویان را به صورت فعال درگیر حل مسئله می‌کند. بنابراین هرچند در هر قسمت آموزش مطالب مورد نظر به صورت مستقیم و بدون توجه به نظریه یادگیری جروم برونر صورت گرفته است، اما در انتهای هر قسمت سعی شده است که دانشجویان از طریق حل مسئله به صورت فعال درگیر یادگیری خود شوند. این صفحات زمینه لازم برای حل مسئله و اندیشیدن دانشجویان را فراهم کرده و موجب پویایی ذهن آن‌ها می‌گردند. البته این نکته را باید یادآور شد که این فعالیت‌ها از شیوه مکانیکی حل تمرینات فراتر رفته و به صورت معنادار دانشجویان را درگیر یادگیری خود می‌نماید، به عنوان مثال در بخش “Front Matter” در قسمت “Progress check” با فعالیت‌هایی به شرح زیر روبرو می‌شویم:

“If you are currently a post-graduate student, think about wording your acknowledgement section. Try to use the phrases provided in this chapter and follow the format of your university. Then write a provisional acknowledgement section here.” (p. 57)

در بخش “Food for thought” نیز فعالیتی به شرح زیر ارائه شده است:

“What other ethical and practical considerations are there in your context when acknowledging other people’s contribution to your work? Are there any international norms that a researcher could subscribe to?” (p. 97)

در بررسی‌ها مشخص گردید که «ماهیت پژوهشی بودن» و همچنین «مبتنی بودن بر تحقیقات اصیل آن رشته» تا حدی مورد توجه قرار گرفته است، چرا که در ابتدای هر قسمت نویسنده تعاریف لازم را با استفاده از نظرات سایر متخصصان امر با ارجاع دهی مناسب، APA، انجام داده است، اما در ارائه انواع عبارات، اصطلاحات و جملات مورد نیاز بخش‌های مختلف هر چند ادعا شده است که از منابع معتبری و اصیلی همچون منابع زیر استفاده شده است (P. XXIX):

- “Corpus of Contemporary American (COCA)”
- “Similar publications and phrasebanks
- “Scholarly articles, theses, and dissertations of different disciplines”

اما مرجع هر یک از جملات و عباراتی انتخاب شده و ارائه شده در بخش‌های “Phrasebank” مشخص نشده است، این نکته از مهم‌ترین نقاط ضعف کتاب «پژوهش نگاری دانشگاهی» است.

توان نظری و دلالت‌های کاربردی

کورت لوین به نقل از منصوریان (۱۳۹۲) اظهار می‌کند که «هیچ چیز کاربردی‌تر از یک نظریه خوب نیست». این جمله تضاد بین دو عرصه نظر و عمل را نشان می‌دهد و بر این واقعیت تأکید دارد که هر عملکرد موفق باید یک پشتوانه نظری محکمی داشته باشد. بررسی‌ها نشان‌دهنده آن است که موضوع این کتاب مرتبط با آراء فیلسوفان و تفسیر و استدلال آن‌ها در زمینه‌ها تعلیم و تربیت نمی‌باشد، اما در بخشهای مرتبط با قسمت‌های مختلف یک پژوهش از نظر سایر متخصصان استفاده شده است به عنوان مثال در صفحه ۶۳، ۱۶۰ و ۲۳۹ کتاب مورد نقد. قابل توجه است که اطلاعات این ارجاعات به صورت مناسب، هوشمندانه و با دقت در متن ارائه شده است، به همین دلیل با اطمینان لازم می‌توان از این تعاریف استفاده کرد. البته لازم به ذکر است که این تعاریف بیشتر از منابع دست اول استخراج شده‌اند دو مورد زیر از صفحه ۷۹ کتاب مورد نقد در تایید این نکته ارائه می‌گردد:

An introduction reiterates what was said in the abstract but at more length (Dornyei, 2007).

You must know your audience and learn how to impress them (oliver, 2014).

کتاب مورد نقد هر چند که بخش‌های مختلف یک پایان‌نامه را با استفاده از نظر سایر متخصصان تعریف کرده و از نظرات آنان بهره برده است، اما این نکته را باید یادآور شد که مؤلفان کتاب از ابتدا در صفحه "XXIX" ادعا کرده‌اند که هدف آن‌ها ارائه انواع جملات، عبارات و اصطلاحات مناسب مورد نیاز برای قسمت‌های مختلف یک پایان‌نامه است و بر این ادعا تا پایان کتاب وفادار بوده‌اند و در رعایت این امر موفق بوده‌اند.

تعریفی که منصوریان (۱۳۹۲) در خصوص توجه به دلالت کاربردی داده است به این شرح است که در «یادگیری اکتشافی»^۱ به عبارتی «پرسشگری هدایت‌شده»^۲، «مدرس فقط نقش تسهیلگر و راهنما را برای طرح پرسش‌های تازه و یافتن پاسخ آن‌ها بر عهده دارد». در واقع منصوریان تأکید دارد که در این شیوه یادگیری اطلاعات معین و قطعی به فراگیران منتقل نمی‌شود بلکه خود فراگیران از طریق جستجو در منابع مختلف شواهد را گردآوری کرده و با استدلال منطقی به سؤالات پاسخ می‌دهند. بررسی‌ها نشان داد که تعاریف بخش‌های مختلف و همچنین انواع جملات و عبارات مناسب برای هر بخش بدون توجه به «یادگیری اکتشافی» به

1. discovery learning
2. guided inquiry

یادگیرندگان منتقل شده است، اما در انتهای هر بخش سؤالاتی ارائه شده است که نشان‌دهنده آگاهی مؤلفان از این نوع یادگیری است؛ برای مثال، در صفحات زیر به سؤالاتی برمی‌خوریم که مبتنی بر دلالت‌های کاربردی هستند:

- انتهای بخش دو در صفحات ۵۶ و ۵۷
- انتهای فصل «مقدمه» در بخش سه در صفحات ۱۰۴ و ۱۰۵
- انتهای فصل دو بخش سه در صفحات ۱۵۲ و ۱۵۳
- انتهای فصل سه بخش سه در صفحات ۱۸۲ و ۱۸۳
- انتهای فصل چهار بخش سه در صفحات ۲۳۲ تا ۲۳۵
- انتهای فصل پنج بخش سه در صفحات ۲۶۰ و ۲۶۱
- انتهای بخش پنج در صفحات ۲۹۶ و ۲۹۷

در واقع این بخش‌ها نشان از وقوف نگارندگان نسبت به روش‌های آموزشی «یادگیری مبتنی بر پرسش» هستند. این سؤالات با توجه به ویژگی معناداری دانشجویان را در امر یادگیری به‌خوبی درگیری می‌کنند، به‌عنوان مثال در صفحه ۱۸۳ در قسمت «Progress check» دستور زیر به دانشجویان داده شده است:

Read the following sentences and try to reformulate them. Our participants were between 18 and 26 years old and none of them knew about the aims of the study. Reformulate:

و به دنبال آن از دانشجویان خواسته شده است که متن مرتبط با شرکت کنندگان در پژوهش را خوانده و باز نویسی کرده و ساختارهایی موردعلاقه خود را پررنگ کنند. به دنبال آن در جعبه «Food for thought» در صفحه ۱۸۴ سؤالاتی به شرح زیر از دانشجویان شده است:

The word 'imperial' and 'experimental' might have some semantic resemblance although in technical research parlance they are used differently. What are the difference between empirical and experimental research designs/methods?

What is 'triangulation' and how does it affect the research method?

بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که هر چند نویسندگان در ارائه مطالب به یادگیرندگان از طریق «یادگیری اکتشافی» موفق نبوده‌اند، اما در انتهای هر بخش تا حد زیادی توانسته‌اند یادگیرندگان را درگیر یادگیری خود بنمایند و در واقع کتاب مورد نقد تا حد قابل توجهی به رویکرد عملی توجه داشته و نحوه انتخاب و ارائه جملات و عبارات و اصطلاحات نشان‌دهنده تجربه کافی نویسندگان به خصوص نویسنده اول می‌باشد. نویسندگان تلاش داشته‌اند که عبارات و جملات مناسب هر بخش از پایانامه را که از طریق مطالعه پژوهش‌ها و سایت‌های

معتبر جمع آوری را به صورت عملی و جزئی در اختیار دانشجویان قرار دهند که در این امر نیز موفق شده اند.

توان استنادی و ماهیت میان رشته‌ای

بر اساس «نظریه بینامتنی» بدون توجه به آراء و اندیشه‌های دیگران نمی‌توان اثری به وجود آورد (آلن، ۱۳۸۵). منصوریان (۱۳۹۱) نیز معتقد است که هیچ کتاب یا مقاله‌ای نمی‌تواند در فضای خالی تولید شود، «این شیوه نگرش به آثار علمی نه ممکن است و نه مطلوب». نگارندگان کتاب «پژوهش نگاری دانشگاهی» نیز از آراء و اندیشه‌های دیگر متخصصان بهره گرفته‌اند. نگارندگان کتاب در ابتدای کتاب اشاره کرده‌اند که عبارات خوش ساخت از مقالات پژوهشی، پایان‌نامه و رساله‌های سایر حوزه‌های علمی به زبان انگلیسی شده‌اند، همچنین از بیکره علمی^۱ «Corpus of Contemporary American (COCA)» بهره شایانی برده و در عین حال از «سایر انتشارات مشابه» و «بانک‌های عبارات»^۲ نیز استفاده کرده‌اند (p. XXIX). بررسی‌ها نشان داد که در بخش‌ها و فصل‌های مختلف کتاب از نظرات سایر متخصصان استفاده شده است، به عنوان مثال در بخش «Preface» از نظر سایر نویسندگان از جمله «جکینز^۳، ۲۰۱۳»، «سوالز^۴، ۱۹۹۰»، «فیلیپسون^۵، ۲۰۰۸»، «سوزینا^۶، ۲۰۲۰» و «گوبو و روسو^۷، ۲۰۲۰» استفاده شده است، همچنین در صفحه ۶۳ به نظرات «مکی و گز^۸، ۲۰۱۶» و «وال ورک^۹، ۲۰۱۱» و در صفحه ۷۹ به «اولیور^{۱۰}، ۲۰۱۴» اشاره شده است. در انتهای هر بخش و فصل صفحاتی تحت عنوان «Workcited» وجود دارد که ارجاعات درون‌متنی را به سبک APA ارائه‌ش داده‌اند. اما معیار استناددهی در بخش‌هایی مانند در مقدمه فصل دوم تحت عنوان «مرور ادبیات مرتبط (پیشینه)»^{۱۱} (ص. ۱۰۹) چندان مورد توجه قرار نگرفته است و موارد مطرح شده بدون مشخص شدن مرجع ارائه شده‌اند. نکته دیگر آنکه نگارندگان کتاب در معرفی «سایر انتشارات مشابه» و یا «بانک‌های عبارات» که مورد استفاده قرار گرفته بی‌توجه بوده‌اند و مشخص نیست که کلمه «سایر» به کدام انتشارات یا

1. Academic corpora
2. phrasebanks
3. Jenkins
4. Swales
5. Philipson
6. Suzina
7. Gobbo & Russo
8. Mackey & Gass
9. Oliver
10. Wallwork
11. Review of Related Literature (Background)

بانک عبارات اشاره دارد. از سویی دیگر در کتاب عبارات و اصطلاحات متعددی در هر فصل معرفی شده است که در بخش‌های مختلف یک پایان‌نامه قابل استفاده است، اما منبع اخذ شده آن عبارات یا اصطلاحات معرفی نشده‌اند. این در حالی است که در کتاب‌های دانشگاهی بر ثبت آثار استفاده شده دیگران تأکید بسیاری زیادی شده است و از آن به عنوان اصل «امانت داری» یاد شده است. در طول کتاب در بخش‌هایی تحت عنوان «progress» به جملاتی از دانشجویانی که اولین پژوهش خود را ارائه داده‌اند با دیدی انتقادی اشاره شده و سپس از مخاطبان خواسته است که آن جملات را اصلاح و بازنویسی کنند به عنوان مثال در صفحه ۵۶ تمرینی به شرح زیر ارائه شده است:

Read the following sentences taken from novice student researchers and try to reformulate them. An example has been done for you.

Example:

0. original: If you see any mistakes in my thesis, it is not my supervisors' fault.

Reformulated: Although benefited from insightful comments of my dear supervisor, the responsibility of any imperfections in this humble research must be solely laid upon me.

در طول کتاب مورد نقد ارزیابی از پیشینه موضوع صورت نگرفته است که با توجه به ماهیت کتاب نقطه ضعفی محسوب نمی‌شود. از آنجایی که بخش‌های مختلف پایان‌نامه فارغ از موضوع آن در کلیه رشته‌های مختلف مشابه است، دانشجویان سایر رشته‌ها فارغ از رشته خود از این کتاب می‌توانند بهره ببرند، چرا که تمام پژوهش‌ها دارای بخش‌های همچون چکیده، بیان مساله، اهمیت مساله، سؤال پژوهش، هدف پژوهش، اهمیت مطالعه، چارچوب نظری، ... هستند. بررسی‌ها نشان از بین‌رشته‌ای بودن ماهیت کتاب «پژوهش‌نگاری دانشگاهی» دارد زیرا که فارغ از رشته، عبارات و جملات ارائه شده به صورت مشترک قابل استفاده در نگارش بخش‌های مختلف پایان‌نامه، رساله و مقاله در کلیه حوزه‌های مختلف علمی هستند.

جامعیت و روزآمدی

پرداختن کتاب به وجوه مختلف و مرتبط موضوع جامعیت نامیده می‌شود (منصوریان، ۱۳۹۲) در سرفصل هر درس اهداف کلی و ویژه آن مطرح شده و در نتیجه می‌تواند معیار خوبی برای ارزیابی جامعیت یک کتاب درسی در سطح دانشگاه به شمار می‌رود. بررسی‌ها نشانگر آن است که کتاب مورد نقد به کلیه بخش‌های مختلف یک پایان‌نامه یا رساله اشاره کرده و عبارات و اصطلاحات مربوط به هر بخش را جمع‌آوری و تدوین کرده است و کلیه

بخش‌ها و قسمت‌ها، مرتبط با موضوع کتاب پژوهش نگاری دانشگاهی است، بنابراین نویسندگان در پوشش بخش‌های مختلف یک گزارش پژوهشی موفق بوده‌اند. مؤلفان از منبع شناخته‌شده "Corpus of Contemporary American (COCA)" استفاده کرده‌اند و همچنین تارنماهای معتبری همچون "https://mjl.clarivate.com" و www.scopus.com/sources به دانشجویان معرفی شده است که نشانگر اشراف مؤلفان به منابع و مجلات هسته رشته‌های مختلف است، همچنین به منابع مهمی همچون APA. (2019). *Publication manual of the American Psychological Association* (7th ed). Washington, DC, US: American Psychological Association و کتاب "The research manual: Design and statistics for applied linguistics" اشاره شده است. کتاب مورد نقد علاوه بر تعاریفی که در خصوص بخش‌های مختلف یک پروپوزال است، اقدام به ارائه انواع جملات و عبارات و اصطلاحات در هر بخش نموده است و در واقع گامی به جلو برداشته است. نویسنده در حد قابل قبولی از منابع به روز استفاده کرده است به این صورت که از ۴۴ منبع ثبت شده در انتهای کتاب ۳۱ منبع به بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ است. نگارندگان کتاب از ارجاعات به روز مربوط به سال‌های ۲۰۲۰، ۲۰۱۹، ۲۰۱۸ و ۲۰۱۷ در هنگام انتشار کتاب که در سال ۲۰۲۱ بوده است، استفاده کرده‌اند. از منابع الکترونیکی قابل اعتمادی همچون کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه کلرادو و سایت مجلس شورای اسلامی استفاده شده، مانند به سایت‌های مختلف به روزی همچون "Grammarly" نیز اشاره شده است. بررسی‌ها نشان داد که ۲۰٫۴۵ درصد به منابع الکترونیکی اختصاص یافته است. با نگاهی به منابع مندرج در بخش انتهای کتاب مشاهده شد که در تدوین کتاب از مقالات سمینارهای مختلف استفاده نشده است. اما با توجه به اینکه از سایت‌های معتبر و منابع به روز در تدوین کتاب استفاده شده است می‌توان گفت که اثر مورد نقد بازتابی از گفتمان جاری و همچنین تحولات مرتبط با موضوع کتاب مورد نقد است.

صلاحیت و کارنامه پدیدآورنده

تخصص، سابقه آموزشی و پژوهشی نویسندگان همچنین ناشران باتجربه و موفق از عوامل مؤثر در موفقیت و کیفیت یک اثر هستند. منصوریان (۱۳۹۲) بر این باور است که ناشران راهنمایان نویسندگان هستند و در طول نگارش یک اثر می‌توانند توصیه‌های ارزشمندی در اختیار نویسندگان قرار دهند. ناشر کتاب پژوهش نگاری دانشگاهی انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی است. این انتشارات نقش بسیار تأثیرگذاری در تولید و ترویج علوم انسانی و

اجتماعی ایفا کرده است. این مرکز از توان علمی اعضای هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی جهت نشر و تولید استفاده می‌کند.^۱ بنابراین با توجه به شواهد این انتشارات از اعتبار لازم علمی برخوردار است. نویسندگان کتاب «پژوهش‌نگاری دانشگاهی» به ترتیب میر سعید موسوی رضایی، احسان طائبی و ایمان طائبی است. نویسنده اول دارای مرتبه دانشجویی در رشته مطالعات مترجمی در دانشگاه علامه طباطبایی تهران است که واحدهای درسی مرتبط با رشته مترجمی را تدریس می‌کند. چندین مقاله در مجلات مختلف در حیطه «مترجمی/پداگوژی تفسیر^۲»، «ارزشیابی» و همچنین جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجمی به نگارش درآورده است. همچنین کتاب درسی «Consecutive Interpreting» را از طریق انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی به چاپ رسانده، فصلی از کتاب «Translation in digital Age: Translation 4.0» و یک فصل از کتاب «Strange Visits: Perspectives on the Utopian» را به نگارش در آورده است (P. XXXV). نویسنده دوم احسان طائبی دانشجوی دکتری در رشته مطالعات مترجمی دانشگاه اصفهان است، او چند مقاله در خصوص مطالعات مترجمی به چاپ رسانده و نویسنده همکار در نگارش کتاب «Presentation Skills» بوده‌اند که توسط انتشارات دانشگاه اصفهان به چاپ رسیده است. ایشان به عنوان مدرس و مترجم از سال ۲۰۱۷ فعال بوده‌اند. ایمان طائبی نویسنده سوم نیز در زمان چاپ کتاب مورد نقد دانشجوی دکتری در رشته آموزش در دانشگاه اصفهان بوده است و نویسنده همکار در چند مقاله بوده‌اند (P. XXXV) و از سال ۲۰۱۱ به عنوان معلم و همچنین مدرس معلمان فعالیت کرده و دارای چندین گواهینامه بین‌المللی TESOL است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود با توجه به شواهد نویسنده اول نسبت به دو نویسنده دیگر تجربه بیشتری در نگارش کتاب، مقاله علمی و نقد و بررسی آثار داشته‌اند، هر چند که کتاب‌های او بیشتر مرتبط با رشته مترجمی و ارتباط کمتری با روش تحقیق و نگارش پایان‌نامه و رساله دارد. قابل توجه آنکه نویسنده اول دانشیار دانشگاه است و از سال ۲۰۱۰ تا زمان چاپ کتاب مورد نقد، سابقه تدریس در دانشگاه را داشته و چندین رساله و پایان‌نامه را نظارت کرده است. مؤلفان در کارنامه علمی ارائه داده شده خود در ابتدای کتاب از دریافت جوایز علمی صحبتی به میان نیاورده‌اند. در نهایت می‌توان گفت که کارنامه علمی دو نویسنده دیگر به قوت نویسنده اول نبوده است.

1. <https://press.atu.ac.ir>, access date 2024
 2. Translation/pinterpreting pedagogy

پاکیزگی نگارشی و ادبی

کتاب درسی موفق بایستی از زبانی ساده و سلیس در انتقال مفاهیم برخوردار بوده و خواننده را به مطالعه تشویق کرده و آگاهی لازم را بدون استفاده بیش از حد از کلمات در اختیار خوانندگان قرار دهد، کتاب کارآمد و اثربخشی به شمار خواهد رفت. در واقع کتاب درسی دانشگاهی باید به نحوی به نگارش در آید که موجب ابهام در ذهن دانشجو نشود. در کتاب درسی بایستی از «اطناب ممل» و «ایجاز محل» پرهیز شود (منصوریان، ۱۳۹۲). مؤلفان بایستی از طولانی بودن و ملال آور بودن متن و یا کوتاه نویسی آسیب زننده پرهیز کنند. در پاراگراف‌های زیر جملات سه و چهار سطره مشاهده شد که از آن میان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

در پاراگراف پنجم در صفحه XXXII (جمله چهار سطره)

در پاراگراف اول صفحه XXXIII (جمله چهار سطره)

در پاراگراف دوم صفحه XXXIII (جمله سه سطره)

زبان معیار در کتاب مورد نقد، انگلیسی است و مرتبط با نگارش دانشگاهی است که این امر در طول کتاب کاملاً رعایت شده است. نثر کتاب سلیس و روان است. مطالب به نحوی نگاشته شده است که خواننده تا حد زیادی می‌تواند مباحث را دنبال کند. مؤلفان با توجه به شیوه نگارش صریح و به دور از پیچیدگی مانع از ایجاد ابهام در درک خوانندگان شده‌اند. مؤلفان آنچنان بر زبان معیار تسلط داشته‌اند که توانسته‌اند به ظرایف زبانی توجه کرده، از کژتابی پرهیز کنند و اصول سجاوندی (نقطه گذاری) را در طول کتاب رعایت کنند، همچنین در طی بررسی‌های انجام شده غلط‌آملائی و نگارشی در طول کتاب مشاهده نشد. توجه مؤلفان به اکثر معیارهای ارزیابی پاکیزگی نگارشی و ادبی موجب موفقیت مؤلفان در بیان ایده خود شده است. البته همانطور که ذکر شد جملات طولانی در طول کتاب مشاهده شد که با توجه به سطح مهارت زبانی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری در درک جملات طولانی دچار مشکل نخواهند شد، اما بهتر است جهت اطمینان از درک صحیح دانشجویان این جملات شکسته و کوتاه‌تر شوند.

انسجام و یکدستی محتوایی و ساختاری

در بررسی کتاب پژوهش نگاری علمی به بررسی دو مؤلفه انسجام و یکدستی نیز پرداخته شد. آن طور که منصوریان (۱۳۹۲) اظهار می‌کند منظور از انسجام، وجود پیوند منطقی بین

اجزای خرد و کلان یک متن است، توجه به این امر منجر به دنبال کردن موضوع توسط نویسنده می‌شود. در واقع انسجام به ارتباط میان جمله‌های یک پاراگراف، میان پاراگراف‌های مختلف یک فصل و همچنین فصول مختلف یک کتاب است. وجود انسجام در متن یک کتاب از ایجاد سردرگمی در خواننده جلوگیری به عمل آورده و موجب سهولت در پیگیری مباحث می‌گردد. بررسی‌ها نشانگر آن است که میان بخش‌ها، قسمت‌ها و فصول کتاب مورد نقد پیوندی منطقی وجود دارد، به عبارتی، موضوع اصلی ارائه عبارات و جملات علمی برای بخش‌های مختلف یک گزارش علمی در قالب پایان‌نامه، رساله و نگارش مقاله است، به‌عنوان مثال در قسمت «روش»، «یافته‌ها» و «نتیجه‌گیری» عبارات احتمالی مورد نیاز به دانشجویان و پژوهشگران به شرح زیر معرفی شده است:

Method: "Drawing upon two strands of and qualitative research, this study attempts to ..." (p. 163)

Findings: "The most striking/remarkable result to emerge from the data is that" (p. 193)

Conclusion: "Based on the results of this study, the following conclusions can be derived/reached ..." (p. 245)

در اختیار گذاشتن این پیشنهادها موجب روان شدن متن و درک بهتر خوانندگان از مراحل مختلف یک گزارش علمی می‌گردد. مطالب هر فصل در راستای نگارش هر جزء یک پایان‌نامه و رساله است و می‌توان نتیجه گرفت این اجزا ارتباط منطقی، کافی و لازم را با یکدیگر دارند. حجم مطالب ارائه شده تناسب لازم با ویژگی هر بخش، قسمت و فصل را دارد، به نحوی که در ابتدا، بخش مشخصی از پایان‌نامه یا رساله تعریف شده است و به دنبال آن انواع مختلف جملات، اصطلاحات مورد نیاز نگارش آن بخش ارائه شده است. عناوین موجود در فهرست مطالب نشان‌دهنده عمق مطالب ارائه شده می‌باشد، فقط با ذکر این نکته که مشخص نیست انواع جملات و اصطلاحات دقیقاً از چه منبعی برگرفته شده‌اند. کلیه پاراگراف‌ها از شیوه اصولی نگارش پیروی کرده‌اند. هر پاراگراف دارای یک ایده اصلی و جملات تقویت‌کننده می‌باشند، در زیر نمونه‌ای از یک پاراگراف منسجم برگرفته از صفحه ۱۶ کتاب مورد نقد ارائه می‌گردد:

Plagiarism is full or partial 'appropriation of another author's words or ideas which occurs because either they have not been fully acknowledged or because the author, however unintentionally, has represented them as their own original work (Clasman-Deal, 2010). Plagiarism is breach of academic integrity even if it has occurred unintentionally, due to recklessness, or still with the original author's consent (including your won previous published work

اما بررسی‌ها نشان‌دهنده آن است که به انسجام در سطح خرد به صورت کامل توجه نشده است و همین امر درک مطالب توسط دانش‌آموزان را با مشکل روبرو می‌کند، به عنوان مثال پاراگراف‌های موجود در صفحات ۹ تا ۱۲ چندان در راستای یکدیگر نبوده و بدین ترتیب انسجام محتوای درونی نقض شده است، به این معنا که در پاراگراف صفحه ۶ تا ابتدایی صفحه ۹ به موضوع مقاله پرداخته شده است و از صفحه ۹ تا ۱۲ بدون ایجاد آمادگی ذهنی در دانشجویان به موضوع پایان‌نامه پرداخته شده است، این امر مجدداً در صفحه ۱۲ نیز تکرار شده است. در واقع این پرش‌ها که بدون ارتباط با بحث پاراگراف‌های قبلی است موجب ایجاد سردرگمی و گیجی در دانشجویان می‌گردد. همچنین قسمت‌های "Phrasebank" در طول کتاب بدون ارائه هیچ توضیح یا مقدمه‌ای شروع شده است، اما در بخش "Method" در صفحه ۱۶۳ به یکباره با توضیحاتی در ابتدای قسمت "Phrasebank" روبرو می‌شویم. از سویی دیگر در فهرست مطالب، هر عنوان و زیر عنوان‌های آن با یکرنگ خاص مشخص شده‌اند که در طول کتاب عناوین و زیر عنوان‌های آن رنگ مطابقت داده شده‌اند، اما بررسی‌ها نشانگر آن بود که یکدستی ثبات رنگ عناوین و زیر عنوان‌ها بارنگ‌های مندرج در فهرست کتاب در بخش یک به صورت کامل مطابقت ندارد (صص. ۳۱-۱). این نکته را باید یادآور شد که ساختار کتاب به دلیل وجود بخش‌های مختلف و ارائه فصول مختلف در بخش سوم تا حد زیادی غیرمعمول و گیج‌کننده است. در واقع ساختار مطابق با ساختارهای معمول سایر کتاب‌های روش تحقیق نمی‌باشد، به این معنا که به طور معمول، محتوا براساس فصول تقسیم‌بندی شده و در درون فصول بخش‌های مختلفی طراحی می‌گردد، آنچنان که در کتاب‌های زیر قابل مشاهده است:

"A Handbook to Literary Research" (1998), published by Open University

"How to Write a Better Thesis" (2014), published by Springer

صفحه آرایه واحد و یکسانی در بخش‌های مختلف کتاب مشاهده شد، همچنین سبک استناددهی به منابع در متن و در کتابنامه از سبک APA است، اما نکته آن است که مرجع هر یک از جملات و اصطلاحات ارائه شده در طول کتاب مشخص نشده است. یکدستی رسم الخط در طول کتاب مورد نقد رعایت شده است، البته چون کتاب به زبان انگلیسی است نیازی به رعایت یکدستی در ارائه معادل فارسی نیست. با توجه به شواهد هر چند که نویسندگان تا حد زیادی معیار «انسجام» را رعایت کرده‌اند، اما موفق

به رعایت کامل معیارهای ارزیابی انسجام محتوایی و ساختاری کتاب دانشگاهی مورد نقد نشده اند.

هم خوانی با نظریه‌های یادگیری

هر کتاب دانشگاهی ماهیت آموزشی دارد و به نحوی دانش، تخصص یا مهارت معینی را به مخاطبان خود می‌آموزد. بنابراین شیوه بیان نویسنده بایستی تا حد امکان با نظریه‌های یادگیری همخوانی داشته باشد، همچنین نویسنده بایستی در هنگام تالیف کتاب این نکته را به یاد داشته باشد که اثر او در زمان و مکان دیگری توسط خوانندگان خوانده می‌شود و در آن زمان نویسنده حضور ندارد، بنابراین متن کتاب بایستی تا حد امکان از گویایی و شفافیت برخوردار باشد (منصوریان، ۱۳۹۲). بر اساس «نظریه یادگیری اکتشافی» که به «رویکرد حل مساله» توجه دارد، مشخص شد که کتاب مورد نقد مطالب خود را مبنی بر این نظریه ارائه نداده است و مطالب صراحتاً در اختیار دانشجویان قرار گرفته است، اما در انتهای هر بخش نویسنده جهت درگیر کردن مخاطبان و همچنین اطمینان از انتقال صحیح مطالب سؤالاتی را مطرح کرده است، به نحوی که مخاطبان برای پاسخگویی بایستی تامل کرده و مطالبی فرا گرفته شده را به کار گیرند. مطالعه این اثر بر پویایی زبان مخاطبان از طریق ارائه انواع جملات و اصطلاحات مورد نیاز موثر است، از آنجایی که مؤلفان انواع جملات و اصطلاحات احتمالی مورد نیاز مخاطبان را در اختیار آن‌ها قرار داده است، مشخص است که به پرسش‌های پرتکرار آنان اندیشیده و به همین دلیل جملات و اصطلاحات متنوعی را ارائه داده است. مطالب به صورت کاربردی تدوین شده است به نحوی که امکان استفاده از کتاب در بخش‌های مورد نیاز مخاطبان فراهم شده است. در انتهای هر بخش و یا قسمت تمرینات عملی در اختیار دانشجویان قرار داده است تا فرصتی برای تفکر در خصوص مطالب ارائه شده برای دانشجویان فراهم کنند. در پایان اثر، واژگان تخصصی ارائه نشده است. شیوه نگارش این کتاب می‌تواند الگوی کارآمدی برای آثار مشابه باشد، البته بایستی از تکراری بودن جملات و اصطلاحات جلوگیری به عمل آورد.

ماهیت تعاملی و توان انگیزشی

یکی از موارد مهم در امر ارزشیابی یک کتاب درسی تعامل بین نویسنده و خواننده است (منصوریان، ۱۳۹۳). تعامل با خوانندگان منجر به افزایش کیفیت محتوای کتاب می‌شود. از طریق فضای مجازی می‌توان مطالب به روز مکمل را در اختیار خوانندگان قرار داده و همچنین از طریق

دریافت نظرات خوانندگان محتوای کتاب را اصلاح نموده و کیفیت آن را افزایش داد. در کتاب مورد نقد در بخش "Preface" در ابتدای کتاب، نویسندگان به وضوح انگیزه خود را از نگارش کتاب مطرح کرده‌اند که به شرح زیر است:

The first leg of the journey that led to the publication of *ResearchCrafter* was the personal and indiscriminate collection of phrases which we would then use for the drafting of our own research proposals and articles (P. XXII).

نویسندگان در بخش "Preface" چگونگی جستجوی خود جهت یافتن جملات، اصطلاحات و عبارات مورد نیاز را مطرح کرده‌اند:

"... As our line of work would so require, we took on the responsibility of copy editing and proofreading not only our productions but the so-called 'ISI articles'. soon, we had put together a comprehensive inventory of the common errors and mistakes made by the average Iranian English user of EAP, a pool of reviewer comments and corrections, and an understanding of the expectations and norms of the 'genre' in which we were operating (P. XXII).

نویسندگان همچنین اظهار کرده‌اند که با استفاده از این کتاب دیگر مقالاتشان در ژورنال‌های مختلف به دلیل اشکال در زبان انگلیسی مردود نگردیده و در واقع دیگر با جملاتی از سوی داوران به شرح زیر روبرو نخواهند شد، که این امر یکی از امتیازات ویژه این کتاب است:

We suggest that you have someone professionally versed in English carefully review/proofread and correct your manuscript before submission (P.XXI).

نویسندگان در بخش "Preface" به صورت کلی به منابعی که از آنها در تدوین کتاب اشاره کرده‌اند که می‌توان گفت تا حدی نشان از صداقت آنها دارد، اما این صداقت در ارائه جملات و اصطلاحات بدون ارجاع در طول کتاب نقض شده است. مطالعه این اثر با توجه به پیشنهادات فراوانی که در خصوص نگارش یک پایانامه ارائه داده است، موجب علاقه مخاطبان در نوشتن مقاله یا پایانامه می‌گردد. کلیه بخش‌ها و قسمت‌های این کتاب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است به همین دلیل عناوین هر بخش و هر فصل با حروف بزرگتر و به رنگ‌های مختلف مشخص شده است. در انتهای هر بخش سه فعالیت تحت عناوین "Progress Check"، "Food for thought" و "Your phrases" در نظر گرفته شده است که موجب به‌کارگیری مطالب آموزش داده شده توسط دانشجویان می‌گردد. کتاب «پژوهش نگاری دانشگاهی» سایتی که در آن بتوان مطالب به‌روز را تنظیم و در

اختیار خوانندگان قرارداد، معرفی نکرده است، اما هر سه نویسنده آدرس الکترونیکی خود را در صفحه «XXXV» در اختیار خوانندگان قرار داده‌اند و بدین صورت امکان تعامل در سطح دریافت سؤالات و پاسخ به سؤالات خوانندگان را فراهم کرده‌اند و تا حدی فضای گفتگویی را حفظ کرده‌اند.

ویژگی‌های فیزیکی و توان انگیزشی

«ویژگی‌های ظاهری» در خواندنی شدن کتاب بسیار مؤثرند (ظفری، رحمانی، ۱۴۰۰). باید این نکته را یادآور شد که طراحی زیبای جلد کتاب، صحافی، شیرازه مناسب و تخصصی بر جذابیت کتاب افزوده و به پذیرش کتاب توسط مخاطبان کمک بسیاری می‌کند (منصوریان، ۱۳۹۲). بررسی کتاب مورد نقد نشانگر آن است که جلد و صحافی کتاب از استحکام و کیفیت خوبی برخوردار است و قلم انتخابی برای متن کتاب خوانا است. عناوین فرهنگ لغت‌نامه‌ها در صفحه XXXIII به صورت ایتالیک و اندازه قلم بزرگ‌تر از اندازه مطالب نوشته شده است که در جلب توجه دانشجویان مؤثر واقع شده است. عنوان‌ها و زیر عنوان‌ها در متن کتاب بزرگ‌تر و پررنگ‌تر نوشته شده‌اند. اندازه حروف و پررنگی عنوان‌ها توجه دانشجویان را به خود جلب کرده و موجب درک ارتباط مطالب ارائه شده با یکدیگر گردیده است. طبق نظر رضی (۱۳۸۵) نوع، اندازه و رنگ حروف در جلب توجه مخاطبان و همچنین چشم‌نوازی مطالب کتاب مؤثر است. در فهرست مطالب از رنگ‌های مختلف سیاه، نارنجی، قرمز، سبز، آبی، زیتونی و بنفش استفاده شده است و در طول کتاب نیز اکثر عناوین و زیر عناوین از همین رنگ‌ها تبعیت کرده‌اند، اما ازدحام این رنگ‌ها در طول کتاب و همچنین در حاشیه صفحات به جای جذابیت، وضوح و سهولت در درک مطالب گاهی موجب سردرگمی و گیجی خوانندگان می‌گردد. استفاده از جدول، نمودار و جعبه در طول کتاب منجر به درک بهتر مطالب می‌گردد اما رضایی و همکاران (۱۴۰۰) در تدوین کتاب از تعداد جداول، نمودار و جعبه‌های متعددی استفاده کرده‌اند که ازدحام آن‌ها در طول کتاب موجب خستگی دانشجویان شده و از اثرگذاری محتوای آموزشی کتاب می‌کاهد. رنگ‌های کتاب پژوهش‌نگاری دانشگاهی سفید است. در مجموع می‌توان گفت که کیفیت کاغذ و چاپ کتاب مناسب با استانداردهای موجود است. در خصوص طراحی آرام‌بن و همکاران (۲۰۱۶) به ویژگی‌های فیزیکی کتاب توجه کرده و معتقدند که کیفیت بصری جلد کتاب بایستی مرتبط به موضوع بوده و دارای تنوع باشد. از بایدهای طرح جلد کتاب ارتباط مطالب روی جلد، عطف و پشت جلد با موضوع کتاب است. بایستی در نظر داشت که استفاده از رنگ‌های

متضاد موجب جذابیت حروف می شود. همچنین طبق نظر جمالی زواره و همکاران (۱۳۸۷) رنگ جلد کتاب بایستی از سه رنگ یا بیشتر تشکیل شده باشد. شواهد حاکی از آن است که مطالب روی جلد، عطف و پشت جلد کتاب پژوهش نگاری دانشگاهی مرتبط با موضوع کتاب است. در طراحی روی جلد ترکیبی از رنگ های متضاد نارنجی، زرد، سرمه ای، سیاه و زیتونی دیده می شود که به دلیل تضاد رنگ های استفاده شده از جذابیت ویژه ای برخوردار است. افشار (۱۳۹۲) باور دارد که طراحی جلد کتاب به مانند طراحی بسته بندی است که در آن به جزییات فنی به همانند طراحی بسته بندی اشیاء باید توجه داشت. در طراحی روی جلد و پشت کتاب پژوهش نگاری دانشگاهی از اشکال هندسی استفاده شده است که تلفیق این اشکال در بعضی موارد شکل مداد رنگی را تداعی می کند، هر چند مداد می تواند تا حدی نشانگر نوشتن پایان نامه، رساله یا گزارش پژوهشی باشد، اما وجود اشکال هندسی مثلث، مربع، نیم دایره، دوزنقه تداعی کننده موضوع کتاب که پژوهش نگاری دانشگاهی و مرتبط با اصطلاحات و جملات مورد نیاز بخش های مختلف یک گزارش پژوهشی است، نمی باشد. مطابق با نظر نصر و همکاران (۱۳۸۵) روی جلد کتاب مورد نقد عنوان کتاب، نام نویسندگان، ناشر و لوگو آن درج شده است. عنوان اصلی کتاب به انگلیسی با رنگ سرمه ای و کلفت^۱ در زمینه نارنجی و به وضوح روی جلد کتاب درج گردیده، اما عنوان فرعی که به رنگ سفید با اندازه قلم کوچک تر و نازک تر تایپ شده است و در نگاه اول به توجه مخاطبان را نمی تواند به خود جلب نمی کند. طرح روی جلد با پشت جلد ارتباط و هماهنگی لازم از نظر طرح های هندسی و رنگ های انتخاب شده دارد. در پشت جلد کتاب به زبان فارسی و انگلیسی معرفی شده است و عناوین درس های دانشگاهی «مقاله نویسی انگلیسی»، «روش تحقیق» و «سمینار مسائل پژوهشی» که در آموزش آن ها می توان از این کتاب استفاده کرد نیز ذکر شده است. معرفی کتاب به زبان انگلیسی به رنگ مشکی در زمینه نارنجی بوده و به زبان فارسی به رنگ سفید در زمینه سرمه ای است که از جذابیت لازم برخوردار است، اما اندازه قلم کلمات فارسی کوچک و نازک است و به اندازه کلمات انگلیسی خوانا نیست. یکی دیگر از ویژگی های فیزیکی یک کتاب درسی خوب، وجود تصاویر است. تصاویر از عوامل تأثیر گذار بر فرایند یادگیری یاددهی است (منظم و موسوی، ۱۳۹۵). باید توجه داشت که عکس ها و تصاویر مرتبط به موضوعات هر بخش بایستی موجب سهولت امر یادگیری گردد نه ایجاد سردرگمی و شکاف بین متن و

عکس در ذهن خوانندگان (آرمند و ملکی، ۱۳۹۱، به نقل از بهرام بیگی، ۱۳۹۵). لاکتا و دراکولیچ^۱ (۲۰۱۵) معتقدند که بایستی از متن، تصویر و نقشه در کتاب‌های درسی به صورت منسجم و هماهنگ استفاده کرد. نویسندگان کتاب حاضر عکس‌هایی از سایت‌های مختلف ارائه داده‌اند، اما اندازه قلم در این تصاویر بسیار کوچک، نازک، کم‌رنگ، تار و مبهم است به نحوی که قابلیت خوانایی لازم را ندارند، به‌عنوان مثال مطالب عکس‌های موجود در صفحات زیر:

Figure 1 (P. 7)
Figure 10 (P. 20)
Figure 16 & 17 (P. 26)

حجم کتاب تا حدی زیاد و بالغ بر ۳۴۰ صفحه است، اما متناسب با نیاز مخاطبان است. صفحه‌آرایی کتاب تا حد زیادی متناسب با محتوای کتاب است، هر چند در بعضی موارد رنگ‌های عنوان در متن کتاب با رنگ‌های انتخاب شده در فهرست مطالب نیست. در انتهای کتاب برای سهولت بازیابی مطالب، «نمایه موضوعی» به ترتیب حروف الفبا تدوین شده است که در صفحه ۳۳۷ قابل رویت است، اما این نکته را باید ذکر کرد که مؤلفان در رعایت معیار تدوین «نمایه اشخاص» در کتاب موفق نبوده‌اند. قیمت کتاب ۲،۲۰۰،۰۰۰ ریال است که با توجه به قیمت روز و صفحات کتاب تناسب لازم را دارد. این کتاب فاقد نسخه الکترونیکی است. اما در کل می‌توان نتیجه گرفت که نویسندگان در به‌کارگیری ویژگی‌های فیزیکی لازم در کتاب کاملاً موفق نبوده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

کتاب درسی دارای ویژگی‌های گوناگونی است و موفقیت نسبی این کتاب‌ها به چگونگی سازگاری بخش‌های مختلف کتاب با اصول کتاب‌های درسی ارتباط دارد. در این پژوهش از اصول ده‌گانه منصوریان (۱۳۹۲) برای بررسی کتاب *پژوهش‌نگاری دانشگاهی* (۱۴۰۰) استفاده شد. بررسی‌ها نشان داد که در بخش «تخصص‌گرایی و هدفمندی» مطالب ارائه شده در راستای اهداف کتاب است و تلاش شد که انواع متنوع عبارات و جملات قابل استفاده در بخش‌های مختلف یک پژوهش را در اختیار دانشجویان و پژوهشگران قرار داده تا به تناسب ماهیت پژوهش خود جهت وضوح و همچنین روانی بهترین مورد را انتخاب کنند. اما هدف نویسندگان مبنی بر امکان استفاده مجزا از هر بخش یا فصل بدون مراجعه به بخش‌های دیگر محقق نشده است. یکی از امتیازات این کتاب نسبت به سایر

کتاب‌های روش تحقیق آن است که در کتاب مورد نقد بخش‌های مختلف یک پایانامه یا رساله در ابتدا تعریف و سپس انواع جملات و اصطلاحات مورد نیاز آن بخش ارائه شده است و دیگر امتیاز این کتاب آن است که قابلیت استفاده در تدوین پایانامه، رساله و مقاله در حوزه‌های مختلف علمی علوم انسانی و علوم پایه به زبان انگلیسی را دارد و در راستای رفع نیاز دانشجویان جهت تکمیل پایانامه، رساله و مقاله خود است. در بررسی معیار «توان نظری و دلالت‌های کاربردی» مشخص گردید که هر چند نویسندگان از نظریه خاصی با توجه به ماهیت موضوع کتاب استفاده نکرده‌اند، اما از منابع معتبر جهت جمع‌آوری عبارات و جملات پربسامد مورد استفاده در پژوهش‌ها استفاده کرده‌اند که از این جنبه موفق بوده‌اند. از نظر «دلالت‌های کاربردی» نویسندگان با ارائه فعالیت‌هایی در آخر هر فصل تا حد زیادی موفق شده‌اند که دانشجویان را وادار به استفاده کاربردی از دانش فراگرفته خود در بخش مربوطه شوند، اما عبارات و جملات بدون توجه به «رویکرد اکتشافی» به مخاطبان ارائه شده‌اند. در ارزیابی معیار «توان استنادی» کتاب مورد نقد، یافته‌ها بیانگر آن هستند که «توان استنادی» کتاب در حد قابل قبولی نبوده است، در بخش‌هایی تعاریف ارائه شده بدون درج منبع است، همچنین مشخص نیست هر یک از جملات و عبارات پربسامد از کدام منبع برگرفته شده است که این مورد از جمله نقاط ضعف مهم در این کتاب است. کتاب از نظر معیار «جامعیت و روزآمدی» دارای کیفیت قابل قبولی است چرا که به منابع به‌روز در هنگام تدوین کتاب که در سال ۱۴۰۰ بوده است، اشاره شده است. دیگر آنکه از سایت‌های مهم و مطرح برای جمع‌آوری و ارائه عبارات و جملات پربسامد برای بخش‌های مختلف یک پژوهش استفاده شده است. همچنین سایت‌های معتبری مانند «<https://mjl.clarivate.com>» و «Grammarly» که از سایت‌های مطرح بوده و می‌توانند دانشجویان را در نگارش مقاله، پایانامه به زبان انگلیسی به زبان انگلیسی یاری رسانند. کتاب مورد نقد علاوه بر ارائه تعاریفی از بخش‌های مختلف یک پایانامه گامی فراتر برداشته و جملات و اصطلاحات مورد نیاز دانشجویان را برای نگارش هر بخش را ارائه داده است و می‌توان گفت که بازتابی از گفت‌مان جاری و تحولات در خصوص موضوع کتاب مورد نقد است. در ارزیابی معیار «رشته تحصیلی و کارنامه علمی نویسندگان» هر چند که رشته تحصیلی هر سه نویسنده مرتبط با «زبان انگلیسی» بوده و تا حد زیادی سازگار با موضوع کتاب است، اما از نظر سابقه و تجربه علمی دارای توازن یکسانی نبوده است، به این معنا که کارنامه علمی و تجربه دو نویسنده دیگر به قوت

نویسنده اول برای نگارش یک کتاب برای دانشجویان در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا نمی‌باشد.

از منظر رعایت اصول «نگارش و پاکیزگی» بررسی‌ها نشان داد که زبان معیار در کتاب مورد نقد زبان انگلیسی مرتبط با نگارش دانشگاهی است که کاملاً رعایت شده است، همچنین کتاب عاری از «ایجاز محل» و تا حد زیادی «اطناب ممل» است. هر چند در بعضی از صفحات کتاب جملات بلند سه و چهار سطره مشاهده شد. این جملات طولانی هستند اما با توجه به سطح دانش زبانی مخاطبان که دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری (به خصوص در رشته زبان انگلیسی) هستند، مشکلی به وجود نمی‌آید، اما کوتاه کردن موجب سهولت در درک مطلب می‌گردد. شیوه نگارش مؤلفان صریح و به دور از پیچیدگی است. با توجه به تسلط نویسندگان به زبان معیار کژتابی در طول کتاب مشاهده نشد، همچنین غلط‌آملائی و نگارشی نیز در کتاب مورد نقد مشاهده نشد و مؤلفان به رعایت اصول سجاوندی در طول کتاب توجه کافی داشته‌اند. در بررسی معیار «انسجام و یکدستی» در کتاب پژوهش‌نگاری دانشگاهی مشخص گردید که میان مطالب بخش‌ها، قسمت‌ها و فصول کتاب پیوندی منطقی وجود دارد و تا حد زیادی اجزای کتاب در راستای ساختار بخش‌های مختلف پایان‌نامه، رساله، گزارش پژوهشی و همچنین مقاله تنظیم شده است. حجم مطالب ارائه شده تناسب لازم با ویژگی‌های هر بخش، قسمت و فصل را دارد. عناوین ارائه شده در فهرست مطالب نشان‌دهنده توجه به عمق مطالب موضوع مورد نظر هستند. پاراگراف‌ها از شیوه اصولی نگارش یک ایده اصلی و جملات تقویت‌کننده پیروی کرده‌اند، اما پاراگراف‌هایی نیز وجود دارد که نشان‌دهنده ضعف انسجام در سطح خرد هستند و منجر به سردرگمی و عدم درک کامل مطالب ارائه شده توسط دانشجویان می‌گردند. ساختار کتاب مورد نقد با توجه به تقسیم‌بندی غیر معمول بخش‌ها، قسمت و فصول آن موجب سردرگمی مخاطبان می‌گردد. در واقع می‌توان نتیجه گرفت که نویسندگان تا حد زیادی معیار انسجام را رعایت کرده‌اند، اما موفق به رعایت کامل معیارهای ارزیابی انسجام محتوایی و ساختاری کتاب نشده‌اند. از لحاظ «ماهیت تعاملی» می‌توان گفت که هر چند سایتی برای تعامل دوطرفه معرفی نشده است، اما کتاب نسبتاً ماهیت تعاملی دوطرفه خود را از طریق ارائه آدرس الکترونیکی نویسندگان حفظ کرده است. نویسندگان نه تنها انگیزه خود از نگارش کتاب مورد نقد را به وضوح مطرح کرده‌اند بلکه چگونگی جستجو جهت یافتن جملات، عبارات و اصطلاحات مورد نیاز را شرح داده‌اند. در ابتدای کتاب به صورت کلی منابع مورد استفاده جهت جمع‌آوری جملات، عبارات و اصطلاحات مطرح شده است. و فور جملات، عبارات و اصطلاحات پیشنهاد داده شده موجب

ایجاد علاقه در مخاطبان جهت نوشتن مقاله و پایان‌نامه گردیده است. در بررسی «ویژگی‌های فیزیکی» کتاب مشخص گردید که جلد و صحافی کتاب از استحکام و کیفیت خوبی برخوردارند و قلم (فونت) انتخاب شده برای متن کتاب خوانا است و همچنین کاغذ و چاپ کتاب مطابق با استانداردهای موجود می‌باشند. جلد کتاب با توجه به اینکه بیش از سه رنگ در طراحی آن استفاده شده قابل قبول بوده است، اما از آنجایی که در طراحی رو و پشت جلد کتاب از اشکال هندسی استفاده شده است که هرچند تداعی قلم است، اما ارتباط چندانی با موضوع کتاب پژوهش‌نگاری دانشگاهی نداشته و چندان قابل قبول نمی‌باشد. هر چند حجم کتاب زیاد بوده و بالغ بر ۳۴۰ صفحه است اما با نیاز مخاطبان تناسب دارد. «نمایه موضوعی» در انتهای کتاب تدوین شده اما کتاب مورد نقد فاقد «نمایه اشخاص» است و دارای نسخه الکترونیکی نیز نمی‌باشد. یکی دیگر از نقاط ضعف کتاب ازدحام تصاویر مختلف در ابتدای کتاب است که مطالب مندرج در بعضی از این تصاویر بسیار ناخوانا و مبهم است. در نهایت می‌توان گفت که کتاب نیاز به بازنگری جدی جهت رفع نواقص مطرح شده دارد تا بدین طریق میزان اثربخشی کتاب برای دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری افزایش یابد.

منابع

- انتظار قائم، شهاب، شاردن، ژان ژاک (۱۳۹۹). «بازنمایی چالش‌های نظام سیاسی اجتماعی انگلستان در آغاز دوره‌ی مدرن در نمایشنامه‌ی انتقام آنتونیو اثر جان مارستون». پژوهش ادبیات معاصر جهان، شماره ۸۲، صص ۳۴۳-۳۶۶.
- آرام بن، فرشته، اسدی، شهریار، صنوبر، مهدی (۲۰۱۶). طراحی حروف جلد کتاب در آغاز هزاره سوم. سومین کنفرانس مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم انسانی در آغاز هزاره سوم.
- آرمند، محمد، ملکی، حسن (۱۳۹۱). مقدمه‌ای بر شیوه طراحی و تألیف کتاب درسی دانشگاهی، تهران: سمت.
- بهرام بیگی، مه‌ری (۱۳۹۵). «نقش تصویر و رنگ آن در کتاب‌های درسی و دانشگاهی و تأثیر آن در آموزش زبان بیگانه». ترویج علم، سال هفتم، شماره ۱۰، صص ۳۷-۵۳.
- حسینی، سید محمدحسین (۱۳۹۷). «نقدی بر کتاب رویکردهای نظری و عملی تدوین برنامه‌های درسی در آموزش عالی». پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، شماره ۴۳، صص ۱۱۶-۱۴۱.
- خانیان، حمید (۱۴۰۱). «بررسی انسجام و پیوستگی در سه غزل حافظ». پژوهش‌نامه نقد ادبی و بلاغت، ۱۱(۴)، ۱۹۱.
- رضی‌نژاد، سید محمد، طوسی‌نصرا‌باد، محمد رضا (۲۰۱۸). «انسجام واژگانی در اشعار فارسی شهریار». مطالعات شهریارپژوهی، ۱۸ (۴)، صص ۳۳۱-۳۴۰.
- طباطبایی، مزده سادات، مؤمنی مهموئی، حسین، اکبری، احمد و فلاح مهنه، تورج (۱۴۰۱). «شاخص‌ها و مؤلفه‌های شایستگی مؤلفان کتب درسی». پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی.
- فتحی و اجارگاه، کورش و آقازاده، محرم (۱۳۸۵)، راهنمای تألیف کتاب‌های درسی، تهران: آیتز.
- گلشائی رامین (۲۰۱۴). «ارزیابی نظریه‌های انسجام و پیوستگی متنی: به سوی چارچوبی برای ارزیابی خوانش‌پذیری در سطح گفتمان». پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، شماره ۳۱، صص ۳۱-۵۷.
- مختاباد امرئی، سید مصطفی (۱۳۸۶). «پست‌مدرنیسم و تئاتر». نشریه هنرهای زیبا، شماره ۳۴، صص ۸۱-۹۰.
- ملکی، حسن (۱۳۹۸). مقدمات برنامه‌ریزی درسی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- Alexander, Michael. 2000. A History of English Literature. London: Macmillan Press Ltd.
- Canfield, J. Douglas. (2001). Broadview Anthology of Restoration and Early Eighteenth-Century Dram. 1st edition. Broadview Press.
- Charalambous, A. C. (2011). The Role and Use of Course Books in EFL, (Master's thesis in ELT), Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED524247.pdf>
- Eliot, Simon, Owens, W. R. (1998). A Handbook to Literary Research. Psychology Press.
- Evans, David, Gruba, Paul, Zobel, Justin. (2014). How to Write a Better Thesis. Springer.
- Frye, Hall. (1929). Visions and Chimeras. London: Greenwood.
- Gaull, Marilyn. (1983). Romantic Theater. The University of Chicago Press.
<https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdf/10.1086/TWC24040654>
- Ginosyan, H., & Al Abdali, A. (2013). Supplementing the curriculum: Teacher perspective and practices. Al-Busaidi, S. & Tuzlukova, 2013, 202-238.
- Halliday, M. A. K. & R. Hasan, (1976). Cohesion in English. London: Longman.

- Horne, Richard Henry. (1844). *A New Spirit of the Age*, Vol2. New York: Harper and Broghers.
- <https://www.britannica.com/art/theatre-art>
<https://www.britannica.com/dictionary/drama>
- Kardinsyah, M. Yuseano. (201&). *English Drama in the Late of Victorian Period (1880-1991): Realism in Drama Genre Revival*. Teknosastick, Vol. 15, No. 2, pp. 64-68.
- Laketa, S., Drakulić, D. (2015). "Quality of Lessons in Traditional and Electronic Textbooks", *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, 13(1), 117-127.
- Lambert, N. M. (1976). Methodological considerations in the evaluation of differential components of supplementary education programs. *Journal of School Psychology*, 14(3), 249-250.
- Lee, S. M. (2013). "The Development of Evaluation Theories for Foreign Language
- Liotard, Jean -Francois. (1984), *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, Translated by Geoff Bennington and Brian Massouari, University of Minneapolis Press, Minneapolis.
- Morley, John. *Academic Phrasebook: A Compendium of commonly used phrasal elements in academic English in PDF format*. University of Manchester.
- Muhammed Al-Swaiedi, A.K.A. (2024). *An Evaluation of the 5th Primary Textbook through the*. ۶۷.
- Mukundan, J. (2014). "Evaluation of Malaysian primary English language textbooks", *Advances in Language and Literary Studies*, 5(5), 5-9.
- Nicoll, Allardyce. (1949). "The Audience". *The History Of Late Nineteenth Century Drama*. Cambridge: University Press. pp. 7-26.
- Owen, S. J. (2008). *A Companion to Restoration Drama*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Oxford Dictionaries (2012), *Textbook Definition*, www.oxforddictionaries.com
- Pardo, F. D. (2007). *Presente y futuro de los materiales curriculares*. *Avances en supervisión educativa*, (6).
- Republic", *IARTEM e-Journal*, 4(2), 1-22.
- Roshan, Belghis, Rahmani, Hossein. (2021). *Drama (17th-20th C.)*. Payam Noor University Press: Iran.
- Sikorova, Z. (2011). "The role of textbooks in lower secondary schools in the Czech Textbooks", *Journal of Pan-Pacific Association of Applied Linguistics*, 17(2).
- Wallwork, Adrian. (2016). *English for Writing Research Paper*. Springer.